

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra Seks komedier

Citation: Holberg, Ludvig: "Seks komedier", i Holberg, Ludvig: *Seks komedier*, udg. af Jens Kr. Andersen, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1994, s. 453.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holberg14val-shoot-idm139796476642208/facsimile.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Seks komedier

brug. Datidens professorer blev nemlig lønnet af afkastet fra universitetets gods, og dette afkast måtte de selv sørge for at inddrive. For Holberg har landbrug således fra hans ungdom været indtægtskilde og forretning. Men derudover så han det i et større socialt perspektiv, hvorved han til dels foregreb de (især franske) erhvervsøkonomiske filosoffer, der kaldes fysiokrater, og hvis tanker om landbrugserhvervets fundamentale rolle lanceredes i årtierne efter hans død. I den tredje del af sin latinske selvbiografi glæder han sig over, at han har fået sat skik på sit gods, som nu flourer, og at han således har opfyldt »officium boni civis«, den gode statsborgers pligt. I fortsættelse heraf fortæller han, at han har forbedret bøndernes kår, hvilket i øvrigt kan bekræftes af samtidige vidnesbyrd og stemmer godt overens med hans besindige reaktion i forbindelse med kvægstøtten i 1740'erne (jvf. nedenf.).

Men Holbergs omsorg for sine fæstebønder må ikke forveksles med senere tiders filantropi. Om sin arbejdsgiverpolitik som godsejer skriver han usentimentalt, at han foretrækker en velhavende fremfor en forarmet fæstebonde, fordi »en velhavende Bonde i Almindelighed ikke [er] andet end en arbejdsom og duelig Huusholder, ligesom en fattig er gemeenlig en ikke andet end en doven og forsømmelig Husbond« (epistel 79).

Det var godset, der muliggjorde Holbergs ophøjelse til baron, idet det med sit omfang af 1000 tønder hartkorn netop opfyldte det fastsatte krav til et baroni. Holberg havde allerede i 1735 ladet sig forlyde med, at han for sine forfatterhonorarer ville oprette »en nyttig Stiftelse« og således »give Publico [pengene] tilbage igjen.« (*Danmarks Riges Historie* III, »Betænkning over Historier«). Hans tvivl om, på hvilken måde han som »god statsborger« bedst skulle frugtbar gøre sine efterladte midler for almenheden, blev afhjulpet ved, at kongen ønskede at få genoprettet Sorø Akademi, men manglede penge til dets fremtidige drift. Med højstændende embedsmænd som mellemmand blev der da indgået den handel, at Holberg testamenterede sin formue hertil mod, at han blev gjort til baron og hans gods til et (udeleligt) baroni, hvilket skete i 1747. Kort efter forøgede Holberg gaven og overlod desuden med øjeblikkelig virkning akademiet indtægterne fra godserne.

Holbergs forfatterskab er omfattende og mangecartet. Det rummer skrifter af både skønlitterær, ræsonnerende, videnskabelig og populervidenskabelig art; også blandt de skønlitterære værker er adskillige genrer repræsenteret. I oversigt kan Holbergs skrifter fordeles således på perioder og genrer:

Før 1720: historisk-geografisk og juridisk-politisk: *Introduction Til de fornemste Europæiske Rigers Historie* (1711), geografisk *Anhang* (1713) hertil, *Moralske Kiærne Eller Introduction Til Naturens og Folkerettens Kundskab* (1716).

1720'erne: skønlitterært, selvbiografisk, politisk-økonomisk: *Pæder Paars* (parodi på det antikke helte-epos, 1719-1720), *Hans Mikkelsens Are Skiemte-Digte* (satirer, 1722), *Comoedier Sammenskrevne for Den nye oprettede Danske Skue-Plads Ved Hans Mikkelsen I-III* (1723-1725), *Metamorphosis Eller Forvandlinger Ved Hans Mikkelsen* (efterligning af Ovids mytologiske digtkreds af samme navn, 1726), [*Brev til en højfornem mand*] (selvbiografiens 1. del, på latin, 1728), [*Små samlinger med nye dialoger*] (på latin, 1728, da. s.å.), *Den Danske Skue-Plads I-V* (1731).

1730'erne: historisk, geografisk, selvbiografisk, skønlitterært: *Dannemarks og Norges Beskrivelse* (1729), *Dannemarks Riges Historie I-III* (1732-1735), [*Andet brev til en højfornem mand*] (selvbiografiens 2. del, på latin, 1737), [*Fem bøger med epigrammer*] (på latin, 1737), *Almindelig Kirke-Historie I-II* (1738), *Adskillige store Heltes [...] Historier I-II* (1739).

1740'erne: historisk, skønlitterært, selvbiografisk, ræsonnerende: *Jødiske Historie I-II* (1742) [*Tredje brev til en højfornem mand*] (selvbiografiens 3. del, på latin, 1743), [*Sjette bog med epigrammer*] (på latin, 1743), *Moralske Tanker* (1744), *Adskillige Heltinders [...] Historier I-II* (1745), *Korte Betænkning over den nu regierende Qvæg-Syge* (1745), *Epistler I-IV* (1748-1750), [*Syv bøger med epigrammer*] (på latin, 1749).

1750'erne: skønlitterært, ræsonnerende: *Moralske Fabler* (1751), *Den Danske Skue-Plads VI-VII* (1753-1754), *Epistler V* (1754).

Ud af denne rigdom har eftertiden tildelt komedierne førstepladsen; Holberg står i dag i overvejende grad som den første og største *dramatiker* i dansk-norsk litteratur. Komediernes store flertal,